

LTS: Tô Hài tức Tô Đình Hài sinh năm 1927 tại Hà Nội. Bắt đầu học chữ và học nhạc từ các trường học soeur Hà Nội, và sau khi được tú tài I chuyển sang trường Pháp, Tô Hài gia nhập Văn Quốc Đoàn rồi trở thành đảng viên đảng Cộng Sản. Từ năm 1947, tên tuổi Tô Hài được chú ý ngay từ khi bắt đầu với các ca khúc Như Cánh Sấm Cánh, Trống Lùi Đò Thành... Tô Hài viết nhiều, trên dưới 1,000 bài nhạc, nhạc nhẹ chính là ông thú nhận, “học hát sáng tác của tôi là do 'hề,' nên nội dung chủ là hát lên hát xuống các khúc hát tuyên truyền.”

Năm 1960, Tô Hài bắt đầu đảng Cộng Sản, ra khỏi quân đội. Sau năm 1975, ông vào Sài Gòn và năm 1986 vào học non, chuyển Nha Trang là nơi ẩn nấp để tránh “phản nhĩn chĩ thĩ buĩ viĩ tĩ cĩ gĩ, viĩ tĩ thĩ nào, viĩ tĩ cho ai.”

Nhĩc sĩ Tô Hài năm nay 83 tuổi, bắt đầu nhĩ tĩ, di chuyển nhĩ khĩ nhĩ ngĩ vĩ nĩ mĩ trĩn giĩ nhĩ ngĩ bĩn chĩ cĩ computer và là blogger già nhĩ tĩ Viĩ tĩ Nam, tiĩp tĩ cĩ viĩ tĩ nhĩ mĩ kĩu gĩ mĩ i ngĩ nhĩ tĩ thĩ cĩ tĩ nhĩ tĩ bĩ chĩ đĩ Cĩng Sĩn đĩ tìm lĩ nhĩn phĩ mĩ cho ngĩ nhĩ dĩn đĩ bĩ hĩ y hoĩ tĩ mĩu Thu 1945.

Hai giĩ trĩ a Thĩ Bĩ y, 13 Thĩng Sĩu, tĩ i phĩng sinh hoĩ tĩ Ngĩ nhĩ i Viĩ tĩ, Tĩ sách Tiĩ ng Quĩ Hĩ nhĩ sĩ chĩnh thĩ cĩ giĩ i thĩ u vĩ i đĩ cĩ giĩ tĩc phĩ mĩ “Hĩ i Kĩ Cĩ a Mĩ tĩ Thĩ ng Hĩn” cĩ a nhĩc sĩ Tô Hĩ i. Nhĩn đĩp nĩy, tĩ Sài Gĩn, qua đĩ nhĩ ngĩ đĩn thoĩ i, Tô Hĩ i đĩ dành cho Ngĩ nhĩ i Viĩ tĩ cuĩ cĩ phĩ ngĩ vĩ nĩ sau đĩy.

-Ngĩ nhĩ i Viĩ tĩ: Thông thĩ nhĩ ngĩ, khi viĩ tĩ hĩ i kĩ, ngĩ nhĩ i ta cĩ thĩi quĩn nĩi tĩ tĩ vĩ mĩnh; riĩng õng, õng lĩ i viĩ tĩ rĩ ngĩ, đĩy là Hĩ i Kĩ Cĩ a Mĩ tĩ Thĩ ng Hĩn; tĩ i sao ?

-Nhĩc sĩ Tô Hĩ i: Cuĩ nĩ hĩ i kĩ nĩy, chĩ yĩ u tĩi chĩ viĩ tĩ vĩ sĩ hĩn cĩ a tĩi thoĩ. Hĩn cĩ a tĩi vĩ sĩ ngĩ trĩn mĩ tĩ xĩ hĩ i mà suĩ tĩ cĩ cuĩ cĩ đĩi mĩnh - cho tĩi khi vĩ hĩ u - tĩi mĩ i đĩ tĩ ra đĩ cĩ. Trĩĩ cĩ kĩa, ỉn lĩ nhĩ cĩ a đĩ ngĩ và nhĩ nĩĩ cĩ, mĩnh cĩ phĩ i viĩ tĩ nhĩ ngĩ đĩ u mĩnh khĩng muĩ nĩ viĩ tĩ đĩ tĩ nĩ tĩ i. Tĩi cũĩ giĩ ngĩ rĩ tĩ nhĩ u ỉn em khĩc, cuĩ i đĩi mĩ i thĩ y mĩnh cĩ nĩ phĩ i soi lĩ i mĩnh. Hĩn đĩ ngĩ soi lĩ i mĩnh nĩy tĩi đĩ làm tĩ 15-20 năm nay nhĩ ngĩ tĩi khĩng dĩm đĩ a ra ỉ trĩn nĩĩ cĩ, cho nĩn phĩ i đĩ a ra ỉ ngoĩi nĩĩ cĩ. Nĩ u tĩi Viĩ tĩ Nam đĩ cĩ tĩ do sĩng tĩc, tĩ do xuĩ tĩ bĩ nĩ thĩi tĩi ỉn ỉ trĩn nĩĩ cĩ chĩ tĩi đĩu phĩ i đĩ a ra ngoĩi. Tĩi hĩm nay, sĩch chĩ a ra mĩ tĩ đĩ cĩ giĩ mà bĩo chĩ tĩi Viĩ tĩ Nam đĩ chĩ i tĩi rĩ i. (Hĩ sũ sĩ). Tĩi ỉn lĩ i đĩ o nĩy tĩi hĩ i yĩ u nĩn hay ho và nĩi nĩng khĩng lĩ u loĩt.

-Ngĩ nhĩ i Viĩ tĩ: Đĩ cĩ hĩ i kĩ cĩ a õng, đĩ cĩ giĩ thĩ y õng vĩo lĩc trĩn đĩi mĩ nhĩ i đĩ nhĩn lĩ cĩ đĩ sao vĩng nhĩ biĩ u tĩ nhĩ ngĩ nĩĩ mĩ tĩn cĩ a dĩn tĩ cĩ, nhĩ ngĩ sau nĩy õng nĩi rĩ ngĩ, cĩ thĩn sinh ra õng tĩ ngĩ bĩ o õng rĩ ngĩ “thĩ Cĩng Sĩn mà thĩ tĩ bĩ i trĩ vĩ thĩ cĩ thĩn sinh ra õng sĩ tĩ ngĩ ra ngoĩi cĩ a”. Hĩn rĩ ngĩ lĩc bĩ y giĩ, cĩ thĩn sinh ra õng đĩ ý thĩ cĩ đĩ cĩ sĩ tĩc hĩ i cĩ a Cĩng Sĩn đĩ i vĩ i đĩ tĩ nĩĩ cĩ?

-Nhĩc sĩ Tô Hĩ i: Bĩ tĩi lĩc bĩ y giĩ làm trĩn nhĩn bĩ u đĩn, nĩn õng cĩ nhĩ u sĩch bĩo ỉ bĩn Tĩy gĩ i sang thĩn ra õng đĩ cĩ đĩ cĩ nhĩ u và tĩi cũĩ đĩ cĩ thĩ. Hai bĩ cĩn chĩng tĩi cĩ hai quĩn đĩ mĩ rĩ tĩ đĩ i lĩp nhĩu. Lĩc bĩ y giĩ, khĩng chĩ riĩng tĩi, mà cĩ Vua Bĩ o Đĩ i và cĩ nhĩ cĩch mĩ ngĩ lĩo thĩn cũĩ đĩ u thĩ y cĩi õng Ngĩyĩn Ỉĩ Quĩ cĩ sau đĩi thĩn thĩn Hĩ Chĩ Mĩnh lĩ

người yêu nước cho chúng tôi là Công Sơn gì cả. Nhưng là ông Hời tôi còn giữ gìn Đền Công Sơn Đông Dông và thành lập Chính phủ Liên hiệp với sự tham gia của nhiều người không Công Sơn. Bởi tôi thì bỏ “mày bỏ tôi” và cũng chính câu nói của ông bỏ tôi đã đẩy tôi đi theo ngai vàng. Nói thật, đó là tôi ái cả tôi lúc bấy giờ mới 18 tuổi. Tôi cho nên tôi tiếp tục theo Công Sơn. Cho tôi thì tôi không biết cách Ruộng đất thì tôi vẫn làm ruộng và tôi biết đâu viết, nhưng viết mới là để kiếm tiền nuôi vợ nuôi con, còn mới là viết những tác phẩm tiêng cho tôi. Nhưng tác phẩm viết để kiếm ăn, toàn bỏ chữ là mới mới tập nham mà thôi cho chúng có chút giá trị nào vẫn văn học nghệ thuật. Mỗi tôi bấy giờ, khi viết Hời Ký Mết Thôn Hèn, tôi mới sáng thật, viết thật, để cho được giờ và con cháu thấy rằng có mới thật, văn nghệ sĩ chúng tôi đã góp tay vào những chính sách có tôi như vậy. Tôi cách Ruộng đất gây nên chết chóc. Tôi viết không phải để mong trở thành nhà văn mà chỉ mong bỏ nê, con cháu biết rằng cuộc đời của chúng tôi nó đau khổ như thế đấy khi phải sáng tác theo chết.

-Người Viết: Trong chiến tranh, ông ở ngoài Bắc, gia đình ông đi vào Nam và ông có một người em ruột là Trung Tòng Lâm Quang Thi của Việt Nam Công Hòa; khi chiến tranh chấm dứt năm 1975, ông nhìn xã hội miền Nam ra sao?

-Nhà văn Tô Hời: Trên blog của tôi, tôi đã viết hèn để bày tỏ tâm trạng của mình trong bài viết “Đi Thăm Giàu Hời Sống.” Tôi vào Sài Gòn sau năm 1975, cả gia đình tôi đã đi Mỹ, y như tôi và Hà Nội năm 54, cả gia đình lúc bấy giờ đã đi vào Nam. Tôi không đến nơi như cô Dông Thu Hông khi vào Sài Gòn thấy mình bỏ tôi nên người xuống lòng đất khóc; mà tôi đã biết trước đây không phải là mới cuộc chiến tranh xâm lược của nước Pháp, và xã hội miền Nam không như được tuyên truyền là bỏ ép, nghèo khổ, cho nên khi vào Sài Gòn, biết gia đình đã đi Mỹ, tôi mừng quá. Vợ như thế tôi bỏ, anh em, nhưng tôi mừng vô cùng thấy cả nhà đã đi thoát. Nếu tôi thì đi tù “mút mùa” (sic). Không phải riêng tôi, nhiều anh em khác ở ngoài Bắc vào cũng mang tâm trạng như thế. Tôi thấy xã hội miền Nam rất tốt, tôi thấy tôi sống tốt do cả anh em cầm bút trong Nam mà thêm quá. Các ông nhà văn miền Nam lúc nào cũng đang hoang, hoàn toàn tốt do sáng tác không cần phải phải viết; dân chúng sống thoải mái, buôn bán tốt, hàng hóa đầy đủ; dân chúng nông thôn tha hồ chim trên trời, cá dưới nước, chúng bao giờ phải lo lắng như dân miền Bắc.

Tôi vui khi thấy miền Nam như thế nhưng lo vì sự đổi mới và nhà nước tôi làm cái cách ruộng đất, tôi tiến hành đâu đó, tôi làm các thứ khác... thì khổ cho dân miền Nam. Nhưng may là những gì miền Bắc từng cho được thì miền Nam chỉ gánh chịu một nửa thôi. Tôi nói một nửa vì cũng có cái tốt của công nghệ nghiệp, cũng biết dân đi kinh tế mới, nhưng không biết như thế nào, và chúng con cái anh em đâu đó nhau như ngoài Bắc. Cho nên có một số người ở miền Nam cũng ghét chung người ở miền Bắc thì tôi cho đó là một sự sai lầm, vì ngoài Bắc chịu ách Công Sơn kinh khiếp hơn dân miền Nam nhiều. Dân Bắc khổ, khổ cả tinh thần lẫn vật chất, khổ không còn bút mực nào tốt viết. Vì có kinh nghiệm với Công Sơn, nên khi một số anh em đến thăm tôi sau 75 như Phạm Đình Chương, tôi bỏ anh ý tìm được đi đi. Tôi khuyến khích tất cả bà con hàng anh em ai có cái gì thì nên viết biên hội đi.

-Người Viết: Khi tôi nhìn mình hèn, hơn rằng ông đã phải can đảm làm để vượt thoát khỏi nỗi lo sợ dè dặt tâm hồn ông tôi hơn nửa thế kỷ qua?

-Nhà văn Tô Hời: Không thể giữ quy tắc để cho hiện nay nếu dân tộc ta còn hèn như thế này. Cái hèn của người dân nếu có đáng trách, đáng chê mắng, thì cái hèn của người cầm bút đáng tiếp tục phải trầm ngâm. Vì người cầm bút là kẻ sống tâm hồn, chuyên đi gieo rắc những tư tưởng, những tình cảm cho con người, mà họ lại không dám nói ra những điều họ nghĩ, thì tôi đó to lớn.

Hiện nay, khi người quán nước trò chuyện với nhau, ai cũng hăng hái phê phán cho được. Không các tư tưởng tá trong quần đời cũng hăng như thế. Nhưng cho ai dám nói công khai cả. Cũng có

mặt sông ngòi như Trại Khố Thanh Thủy, Lê Thị Công Nhân, Nguyễn Văn Đài... đã can đảm lên tiếng và đang trở lại giá trị nghệ thuật năm tháng từ đây. Tôi hoàn toàn bất ngờ nghệ thuật này. Còn nói chung, dân tộc Việt Nam đã lâu bị chuyên chính vô sản kìm hãm, mà giới lãnh đạo chỉ huy nay vẫn còn bám đũa và bóc lột chiêu bài vô sản nghệ thuật là họ làm kinh tế tốt hơn. Vậy mà mấy ai dám lên tiếng. Thái độ nghệ thuật mới đó khi tôi rời quê hương. Thành ra tôi viết hồi ký và tự nhận mình là nghệ thuật hèn để thoát khỏi thái độ hèn trong tôi bao năm qua. Nghệ thuật đi đến kết quả Việt Nam có dân chủ, tự do thì phải làm cái gì hơn, chứ chứ viết hồi ký như tôi thì cũng không đi đến đâu. Cuộc hồi ký của tôi chỉ làm mặt viết là viết về mặt nghệ thuật bóng tối và còn đang trùm phủ Việt Nam, và tôi chỉ làm được như thế thôi.

-Nguyễn Văn Việt: Làm cách nào dân tộc mình thoát khỏi nỗi sợ hãi đã đè nặng từ ngày cộng sản cướp chính quyền vào mùa Thu 1945, thưa ông?

-Nhà văn Tô Hoài: Tôi chỉ thấy họ tự nguyện ta lúc sống thì nghĩ mặt đời, nói mặt ngoài. Nhiều nghệ thuật rồi mới dám công bố nghệ thuật suy nghĩ thật của mình, tự nhận nhà văn Nguyễn Khế, nhà thơ Chế Lan Viên. Văn nghệ sĩ còn thấy họ dân chúng. Cũng phải nói là có vài nghệ sĩ dám viết, dám nói lúc còn sống như Hoàng Minh Tiến viết cuốn Thơ và Cuộc Thánh Thần; Đào Hiếu viết Lối Đứng... nghệ thuật này không nhiều lắm, nên tôi chỉ thấy cách nào để toàn dân thoát khỏi nỗi sợ hãi để tìm lối thoát chung của đất nước.

-Nguyễn Văn Việt: Câu chốt xin phép và ông, ông có tâm sự gì muốn nói thêm với độc giả Nguyễn Văn Việt không?

-Nhà văn Tô Hoài: Tôi chỉ mong mặt đời, là để bào bọc họ ngoại luôn luôn phải có nhai giã nghệ thuật của nhà nước cộng sản. Họ “nói vậy mà không phải vậy” (sic). Họ hôm nay nói thế này, mai họ lại nói khác. Để bào bọc trong nước biết rõ thái độ đó của nhà nước. Tôi luôn nghĩ rằng, Tự quyết là của chung, không của riêng ai cả. Chúng ta không thể để cho mặt nhóm, mặt đời phải nào muốn làm gì thì làm. Tôi chỉ mong rằng để bào bọc ngoài nước, để vì nghệ thuật hiềm khích, nghệ thuật khác biệt trong phương pháp, mà chia rẽ nhau để rồi quên đi mục đích chung là đấu tranh cho mặt đất nước Việt Nam có tự do lại tốt đẹp. Chúng ta phải tin tưởng mặt ngày nào đó của đất nước mới được, đất nước của chúng mình sẽ thay đổi, Tự quyết chúng ta Bắc-Trung-Nam sẽ hòa hợp cùng vui ngày vui đó.

-Nguyễn Văn Việt: Cảm ơn nhà văn Tô Hoài đã trả lời phỏng vấn của chúng tôi